

T AAL & CULTUUR

[T] “QUO VADIS, BATAVIA?” OVER HET INSTITUT NÉERLANDAIS IN PARIJS

Op 13 juli 2012 maakte het Nederlandse Ministerie van Buitenlandse Zaken (BUZA) bekend dat met ingang van 1 januari 2015 het *Institut Néerlandais* (IN) in Parijs zou worden gesloten. De minister was demissionair en het parlement met reces. Uit protest is na de bekendmaking de Raad van Toezicht, met uitzondering van de voorzitter, de net in Frankrijk benoemde ambassadeur, afgetreden.

De bekendmaking was het laatste hoofdstuk uit de kroniek van een aangekondigde executie voor de culturele instelling, opgericht in 1957 en gevestigd in een indrukwekkend pand aan de rue de Lille, vlak bij de Assemblée Nationale in het hart van de Franse hoofdstad. In februari 2012 had de directie al laten weten de programmering van maatschappelijke debatten en literaire presentaties te staken. De taalcursussen wilde men ook afbouwen.

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken subsidieert het IN jaarlijks met 1,4 miljoen euro. Daarnaast wordt ongeveer een half miljoen aan huur betaald voor het grote negentiende-eeuwse pand van het IN aan de straatkant. Dat pand is eigendom van Custodia, de stichting die de kunstcollectie van de Nederlandse verzamelaar Frits Lugt beheert.

Custodia zelf bevindt zich in het achttiende-eeuwse Hôtel Turgot achter het IN.

Frits Lugt lag in 1957 aan de basis van de oprichting van het IN, in samenwerking met de Nederlandse overheid. *Fondation Custodia* is sindsdien partner van het IN, waar regelmatig werken uit de collectie van Lugt worden tentoongesteld.

De aangekondigde sluiting van het IN paste natuurlijk in de besparingen die BUZA doorvoert. De culturele activiteiten van Nederland in Frankrijk zullen voortaan, zoals in New York, Londen en Berlijn, vanuit de ambassade worden georganiseerd, heette het daar. BUZA argumenteert dat er te veel geld naar het gebouw gaat en te weinig naar culturele programmering.

Het personeel ging in de tegenaanval en organiseerde een petitieactie met een brief aan de koningin, die het Institut in 2007 nog bezocht had bij de viering van het vijftigjarige bestaan. Ook in de Franse kranten *Libération* (29/30 juli 2012) en *Le Monde* (1 augustus 2012, op de voorpagina!) verschenen artikelen die het onbegrip ventileerden. In Frankrijk is cultuur immers altijd het instrument en vliegwiel geweest van politieke en economische diplomatie, lang voor bij ons termen als “culturele diplomatie” of “publieksdiplomatie” de kop opstaken.

Wij delen dat onbegrip. Ons Erfdeel vzw heeft altijd een vanzelfsprekende band gehad met het IN,

Het Institut Néerlandais.

niet het minst via haar Franstalige blad *Septentrion*. De eerste directeur van het IN, Sadi de Gorter (1957-1977), was een gewaardeerde medewerker van dat blad, maar ook met de directeurs Henk Pröpper (1998-2003) en Rudi Wester (2003-2009), de eerste directeurs die geen diplomaten waren en die het Institut een nieuw elan hebben gegeven, is altijd goed samengewerkt.

Hoe komt het dat de demissionaire Nederlandse regering het belang niet inzag van een cultureel instituut in het buitenland, net op een ogenblik dat landen als Groot-Brittannië, Duitsland, Japan, Zweden en Finland besloten hebben hun instituut in Parijs te behouden of te vernieuwen? Het IN is het belangrijkste doorgeefluik, podium en uitvalsbasis voor de Nederlandse taal en cultuur in Frankrijk. Het is een plek voor het verstrekken van informatie en onderwijs, een ontmoetingsplaats voor kunstenaars en beleidsmakers, voor historici en de gewone Fransman en Nederlander. Bovenal is het de laatste jaren uitgegroeid tot een forum voor intellectuelen en wetenschappers uit Frankrijk en Nederland waar over belangrijke maatschappelijke kwesties werd gedebatteerd.

Wij vrezen dat een ambassade, afgesneden van een plek die zich een herkenbare plaats heeft verworven in het weefsel van een stad als Parijs en die letterlijk “historisch” is geworden, nooit die

uitstraling kan bieden. Het duurt jaren om zo’n plek te maken. Je kunt instellingen maar één keer afschaffen. Wat verdwijnt, komt niet terug. Fransen vinden instituten overigens belangrijk: er zijn 46 buitenlandse instituten in Parijs. Daarbij is een schrijver in de Franse opvatting per definitie een intellectueel. Literatuur en debat zijn dus in de Franse cultuur vanzelfsprekend.

Quo vadis, Batavia? Geloof Nederland niet meer in zijn eigen taal en cultuur? In uitwisseling en dialoog met andere talen en culturen? Trekt het zich in zichzelf terug? Denkt het zijn belangen beter te dienen door alles in te zetten op handel en meetbare kosten-batenanalyses? Het zou wel eens meer en meer geïsoleerd kunnen raken.

Gevreesd wordt dat de eenzijdige sluiting van het Institut ook de bilaterale samenwerking tussen Frankrijk en Nederland kan bemoeilijken. Eerder al sloot Nederland eenzijdig de subsidiekraan voor de Frans-Nederlandse Akademie, die samenwerking tussen kennisinstellingen bevorderde. Wat zal de opheffing van het IN betekenen voor de Amsterdamse tegenhanger, het *Maison Descartes*, nu *Institut Français*? De Erasmus-Descartes-conferenties werden door beide instituten georganiseerd.

Er is nog hoop. Het nieuwe Nederlandse kabinet kan de sluiting nog altijd tegenhouden. In 1989

dreigde het IN ook opgeheven te worden. Een debat in de Kamer deed het tij toen keren. In september 2012 leek Den Haag, opgeschrikt na het protest van de cultuursector in Nederland en Frankrijk, ook inschikkelijker te worden.

Zo opperde men dat het pand culturele activiteiten zou kunnen behouden, onder auspiciën van de ambassade, die dan net als die in Berlijn, Londen en de Verenigde Staten een cultureel attaché zou krijgen. Een deel van het gebouw zou een andere bestemming krijgen, aldus de ambassadeur. Er kon ook weer over de taalafdeling worden gepraat, al zou die dan meer zelfvoorzienend moeten worden. En er werd opnieuw onderhandeld tussen het ministerie en *Custodia* over o.a. de huurprijs.

Het IN blijft intussen gewoon activiteiten organiseren. Is het moment misschien niet rijp, om ook de Vlaamse gemeenschap bij het IN te betrekken? Kan het IN een Vlaams-Nederlands huis in Parijs worden? Vlamingen zijn er altijd welkom geweest. Van de nood kan misschien een deugd worden gemaakt. Het nieuwe Nederlandse kabinet is nu aan zet.

LUC DEVOLDERE

Hoofdredacteur

Dit artikel is midden oktober ter perse gegaan.

Recente ontwikkelingen op: blog.onserfdeel.be.
